

Dienst Uitvoering Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Vervolgsucces maatwerk diploma's

Vervolgsucces na maatwerkdiploma in het voortgezet onderwijs

DUO, afdeling Informatieproducten

Contact: informatieproducten@duo.nl

Inhoud

Samenvatting.....	2
Inleiding.....	2
Aanleiding.....	2
Maatwerkdiploma's.....	2
Methode.....	3
Indicatoren vervolgsucces.....	3
Onderzoeksopzet.....	3
Resultaten	3
Aantallen maatwerkdiploma's	3
Slagingspercentage in het vo examen voor leerlingen met vakken op hoger niveau.....	7
Doorstroom naar vervolgonderwijs voor leerlingen met vakken op hoger niveau	8
Niveau van vervolgonderwijs voor leerlingen met vakken op hoger niveau	9
Uitval uit de vervolgopleiding na één jaar voor leerlingen met vakken op hoger niveau	10
mbo vervolgopleiding.....	10
ho vervolgopleiding	11
Opstroom in het vervolgonderwijs na één jaar voor leerlingen met vakken op hoger niveau	12
Diploma rendement na 4 jaar voor maatwerkgroep vakken op hoger niveau	13
Conclusie	14

Samenvatting

In het voortgezet onderwijs is het voor leerlingen die wat extra's kunnen mogelijk om moeilijker, meer of sneller onderwijs te volgen. Verscheidene maatwerkdiploma's geven gestalte aan deze differentiatiemogelijkheden. Deze maatwerkdiploma's worden geregistreerd door DUO. Dit onderzoek heeft de vraag proberen te beantwoorden of leerlingen die een maatwerkdiploma halen andere resultaten laten zien in het vervolg van hun onderwijs carrière ten opzichte van leerlingen die een regulier vo-diploma halen. Dit onderzoek heeft zich gericht op drie (relatief grote) groepen leerlingen met maatwerkdiploma's: leerlingen vmbo-b die één of meerdere vakken op niveau vmbo-k afronden, leerlingen vmbo-k die één of meerdere vakken op niveau vmbo-gt afronden en leerlingen havo die één of meerdere vakken op niveau vwo afronden. Er is specifiek gekeken naar opstroom in het vervolgonderwijs vo, uitval na het eerste leerjaar mbo of ho, opstroom na het eerste leerjaar mbo of ho en het diplomarendement na 4 jaar. Leerlingen vmbo-b en havo met een maatwerkdiploma presteren beter in het vervolgonderwijs dan leerlingen zonder een maatwerkdiploma. Vmbo-k leerlingen met een maatwerkdiploma lijken vergelijkbaar te presteren als leerlingen zonder maatwerkdiploma.

Inleiding

Aanleiding

Het is sinds 2007 mogelijk om maatwerkdiploma's te halen in het voortgezet onderwijs. Hoewel het in dat jaar in eerste instantie alleen ging om havo leerlingen die een vak op vwo-niveau konden afsluiten zijn die mogelijkheden in de jaren daarna uitgebreid. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het halen van vakken op een hoger niveau, gespreid examen doen of versneld en verrijkt vwo. Over deze maatwerkdiploma's wordt jaarlijks gerapporteerd in de [examenmonitor](#) die het Ministerie van OCW aan de Tweede Kamer stuurt. Er is echter nog weinig bekend over eventuele effecten van een maatwerkdiploma op doorstroom binnen het voortgezet onderwijs en in het vervolgonderwijs. In dit onderzoek, uitgevoerd door de afdeling informatieproducten van DUO, gaan we dieper in op de doorstroom en het vervolgsucces van leerlingen die een maatwerkdiploma behaald hebben.

Maatwerkdiploma's

Er zijn grofweg drie soorten maatwerkdiploma's:

- diploma waarbij één of meerdere vakken op een hoger niveau zijn behaald
- diploma waarbij één of meerdere vakken in het leerjaar voor het examenjaar zijn afgerond
- versneld en verrijkt vwo

Binnen deze drie soorten zijn er natuurlijk allerlei verschillende groepen te onderscheiden. Er zijn bijvoorbeeld vmbo-b leerlingen die één of meerdere vakken op vmbo-k niveau afronden, havo leerlingen die één of meerder vakken op vwo niveau doen enzovoort. Het is niet zinvol om voor al deze groepen naar de doorstroom en het vervolgsucces te kijken omdat het vaak om kleine aantallen gaat. Voor groepen als leerlingen vmbo-gt met één of meerdere vakken op niveau havo en versneld en verrijkt vwo gaat het landelijk om minder dan 100 studenten per jaar. Daarnaast is de registratie van het gespreid doen van examens (vakken afronden in eerdere leerjaren) pas sinds schooljaar 2019-2020 goed op orde. Dat betekent dat het zowel voor de groepen met kleine aantallen als voor de

groepen waarvan nauwelijks historie bekend is niet mogelijk is om een zinvolle analyse te doen. Er zijn drie groepen waarvoor een verdere analyse wel mogelijk is:

- leerlingen vmbo-b die één of meerdere vakken op niveau vmbo-k afronden (1.427 in 2020)
- leerlingen vmbo-k die één of meerdere vakken op niveau vmbo-gt afronden (1.213 in 2020)
- leerlingen havo die één of meerdere vakken op niveau vwo afronden (647 in 2020)

Methode

Indicatoren vervolgsucces

Er zijn verschillende manieren om naar het vervolgsucces te kijken. In dit onderzoek maken we gebruik van de volgende indicatoren:

- opstroom in het voortgezet onderwijs (bijvoorbeeld na een vmbo-b diploma door naar vmbo-k)
- uitval uit de vervolgopleiding na één jaar (welk aandeel van de leerlingen die bijvoorbeeld van de havo doorstroomt naar het hbo valt na één jaar hbo uit)
- opstroom in het vervolgonderwijs na één jaar (bijvoorbeeld van mbo niveau 2 naar mbo niveau 3, of de overstap van hbo naar wo na het eerste jaar)
- het diplomarendement (welk aandeel van de leerlingen met een maatwerkdiploma heeft na 4 jaar een diploma behaald in het vervolgonderwijs)

Onderzoeksopzet

Om iets te kunnen zeggen over het effect van een maatwerkdiploma is het belangrijk om de indicatoren voor vervolgsucces van de leerlingen met een maatwerkdiploma te vergelijken met de indicatoren voor vervolgsucces van alle leerlingen die examen hebben gedaan. Hierbij vergelijken we bijvoorbeeld de leerlingen die een vmbo-k diploma hebben gehaald met één of meerdere vakken op vmbo-gt niveau met alle leerlingen die in dat jaar een vmbo-k diploma hebben. Dit geeft een beeld van het vervolgsucces van leerlingen met een maatwerkdiploma ten opzichte van alle leerlingen die in hetzelfde jaar en op hetzelfde niveau geslaagd zijn.

Resultaten

Aantallen maatwerkdiploma's

In Figuur 1 is het aantal maatwerkdiploma's per jaar (het gaat om het diplomajaar, dus 2020 zijn diploma's in studiejaar 2019-2020) weergegeven per onderwijsniveau. In deze figuur is duidelijk te zien dat er maar voor drie groepen voldoende data zijn voor de analyses. Zoals eerder genoemd gaat het hier om de vmbo-b-, vmbo-k- en havo-leerlingen die vakken op een hoger niveau hebben afgerond. Voor de vmbo-b- en vmbo-k-leerlingen is een forse stijging te zien vanaf 2016 in het aantal leerlingen dat vakken op een hoger niveau afrondt. Voor de havo-leerlingen is het aantal leerlingen dat vakken op vwo niveau afrondt in 2019 en 2020 iets hoger dan in eerdere jaren.

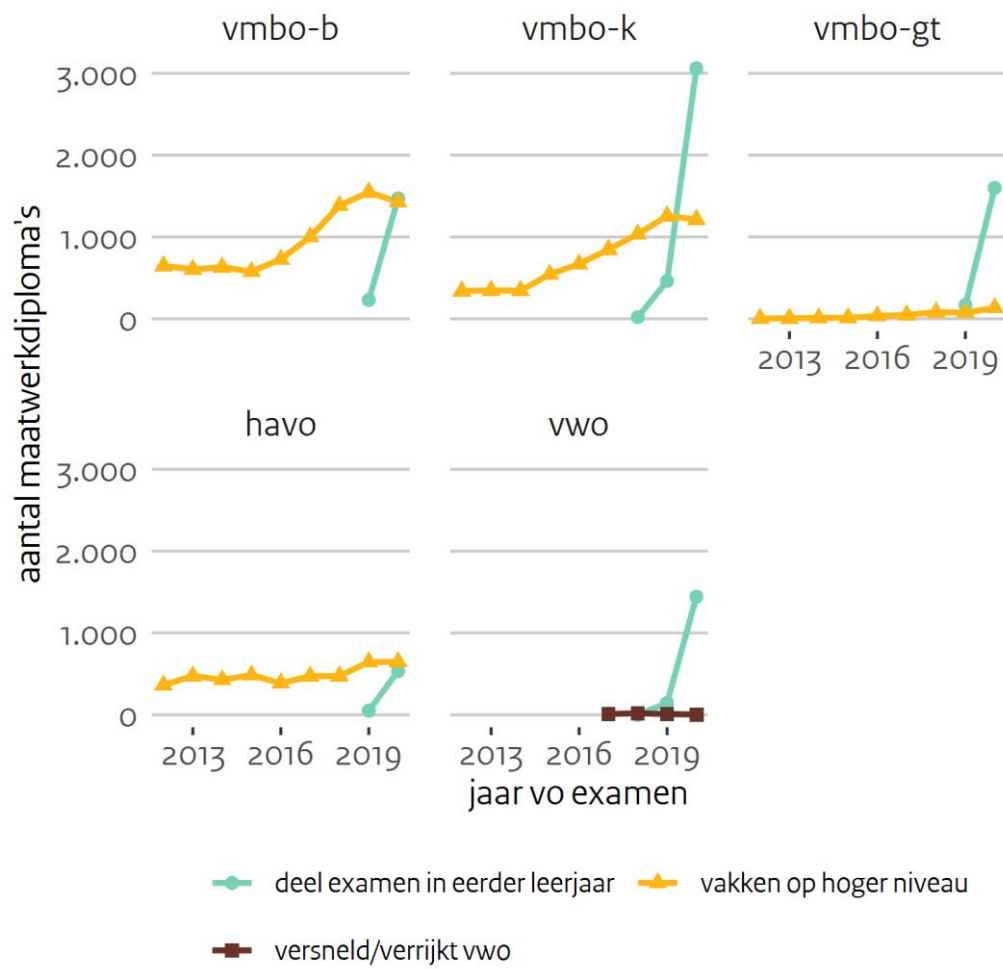
De andere groepen leerlingen met een maatwerkdiploma (zoals leerlingen die versneld en verrijkt vwo doen) zijn te klein om verder te analyseren. Ook is duidelijk te zien dat gespreid examen doen

pas sinds 2019 goed geregistreerd wordt en dat het aantal sterk is toegenomen in 2020. Het is niet te zeggen of deze recente toename veroorzaakt wordt door een verdere verbetering in de registratie of door een daadwerkelijke toename in het aantal leerlingen dat gespreid examen doet.

In Figuur 2 is het aandeel (percentage) van de leerlingen dat een maatwerkdiploma behaalt weergegeven. In de groep vmbo-b zien we dat het percentage leerlingen dat vakken afrondt op een hoger niveau flink gestegen is (van circa 4% in 2012 naar 9% in 2020). Er is ook bij de vmbo-k leerlingen een stijging zichtbaar (van 2% naar 5%). Bij de havo leerlingen zien we dat het aandeel leerlingen dat een vak op vwo niveau afrondt redelijk stabiel is, circa 2% van de leerlingen kiest voor deze optie. Ook hier is duidelijk een effect te zien van de verbeterde registratie van de gespreide examens; het aandeel vmbo-k leerlingen dat gespreid examen doet is sterk toegenomen in 2020 (van 0% in 2018 naar 11% in 2020). De exacte aantallen en percentages zijn opgenomen in bijlage 1 bij dit rapport.

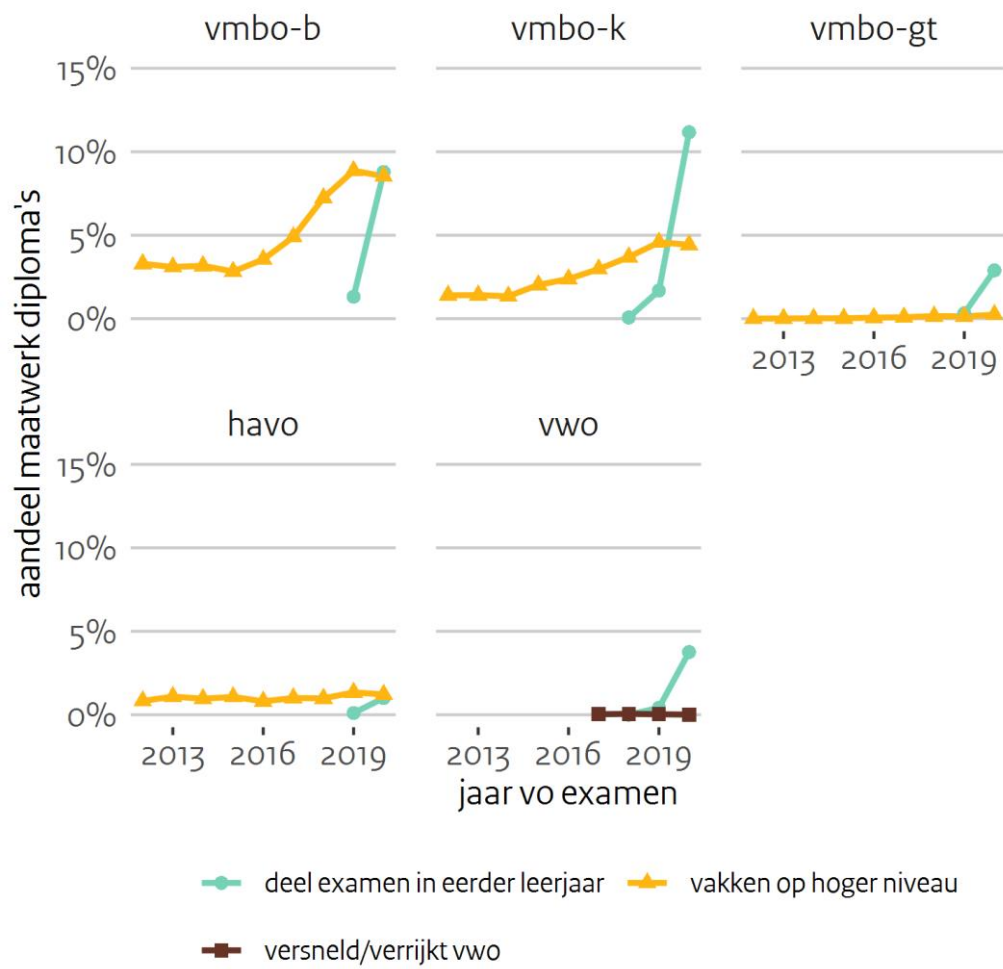
Figuur 1

Aantal maatwerkdiploma's 2012-2020 per onderwijssoort

Figuur 2

Aandeel maatwerkdiploma's 2012-2020 per onderwijssoort

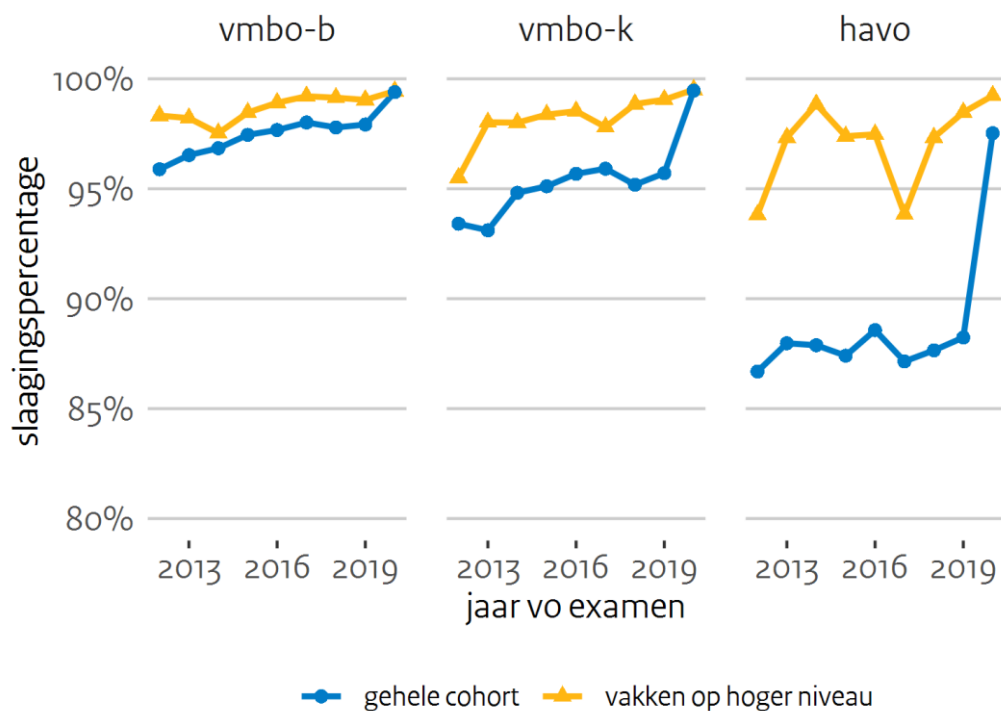

Slagingspercentage in het vo examen voor leerlingen met vakken op hoger niveau

In Figuur 3 is het slagingspercentage van de leerlingen vergeleken met een maatwerkdiploma met vakken op hoger niveau ten opzichte van het gehele leerlingencohort. Voor alle onderwijssoorten is het slagingspercentage van de maatwerkgroep hoger dan het gehele cohort. In 2020 is het slagingspercentage van het gehele cohort flink gestegen en (vrijwel) hetzelfde als de maatwerkgroep. Dit is een effect veroorzaakt door het wegvallen van het eindexamen in examenjaar 2020¹. In de examenmonitor 2020 wordt uitgebreid ingegaan op het wegvallen van de centrale eindexamens en het effect hiervan op de slagingspercentages.

Figuur 3

Slagingspercentage 2012-2020 voor de leerlingen met vakken op hoger niveau per onderwijssoort

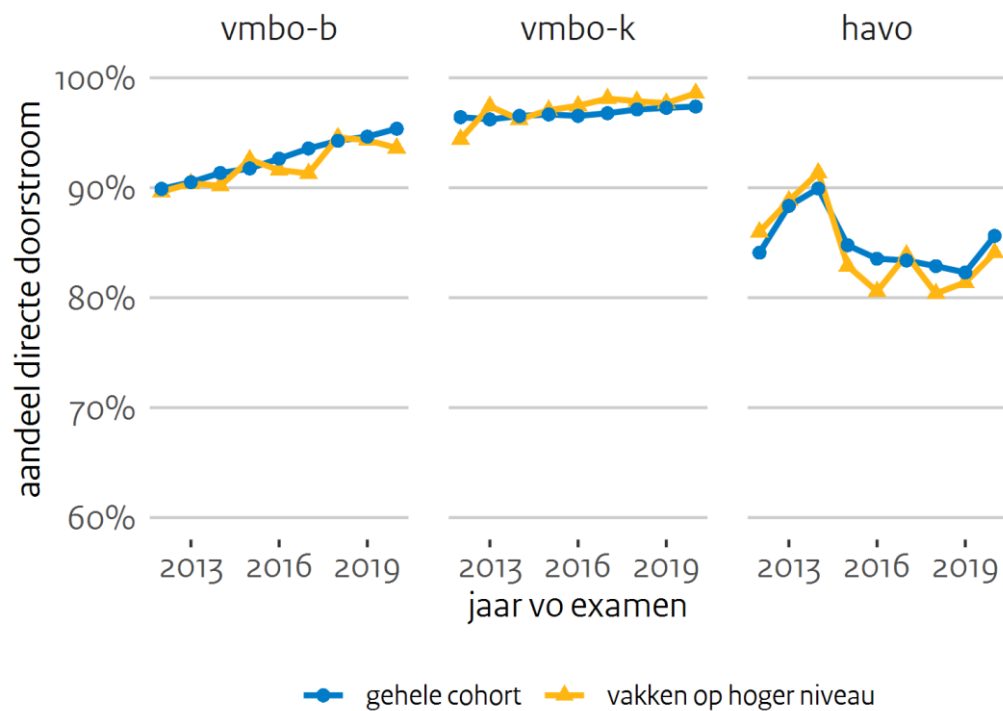
¹ Examenmonitor 2020 - <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/10/13/rapportage-duo-examenresultaten-2020>

Doorstroom naar vervolgonderwijs voor leerlingen met vakken op hoger niveau

In Figuur 4 is het aandeel directe doorstroom naar vervolgonderwijs van de leerlingen vergeleken met een maatwerkdiploma met vakken op hoger niveau ten opzichte van het gehele leerlingencohort. Voor geen van de onderwijssoorten is een duidelijk verschil in het percentage leerlingen dat direct doorstroomt naar vervolgonderwijs.

Figuur 4

Aandeel directe doorstroom naar vervolgonderwijs 2012-2020 voor de leerlingen met vakken op hoger niveau per onderwijssoort

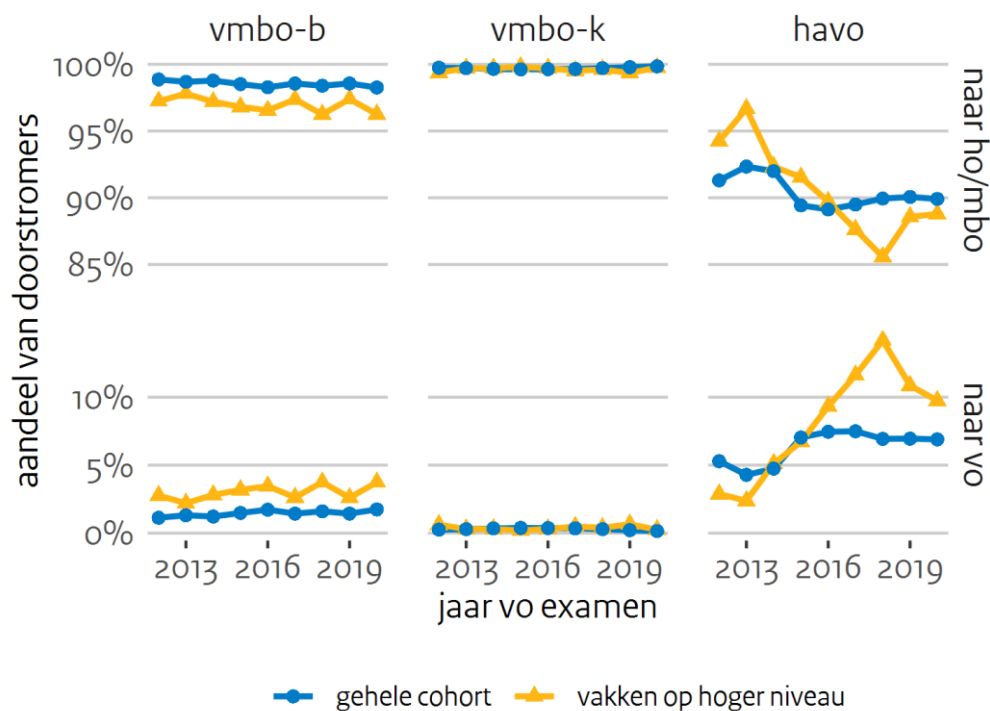

Niveau van vervolgonderwijs voor leerlingen met vakken op hoger niveau

In Figuur 5 is het aandeel doorstroom naar vervolgonderwijs weergegeven naar het vervolgonderwijs (bovenste figuren) en naar een hoger niveau in het voortgezet onderwijs (onder). Ook daar is het aandeel doorstroom van de leerlingen vergeleken met een maatwerkdiploma met vakken op hoger niveau ten opzichte van het gehele leerlingencohort. De leerlingen met een vmbo-b maatwerkdiploma stromen relatief vaker door naar vervolgonderwijs in het vo dan het gehele leerlingencohort. Logischerwijs is het voor de doorstroom naar mbo/ho juist andersom. Bij vmbo-k is er geen onderscheid in doorstroom naar vervolgonderwijs te zien tussen de maatwerkgroep en het gehele leerlingencohort, vrijwel alle leerlingen stromen door naar het mbo. Bij havo is in eerdere jaren te zien dat de maatwerkgroep vaker doorstroomt naar het mbo/ho, terwijl vanaf 2016 doorstroom naar het vwo voor deze groep een steeds populairdere optie is.

Figuur 5

Aandeel doorstroom, uitgesplitst naar vo en mbo/hbo 2012-2020, voor de leerlingen met vakken op hoger niveau per onderwijssoort

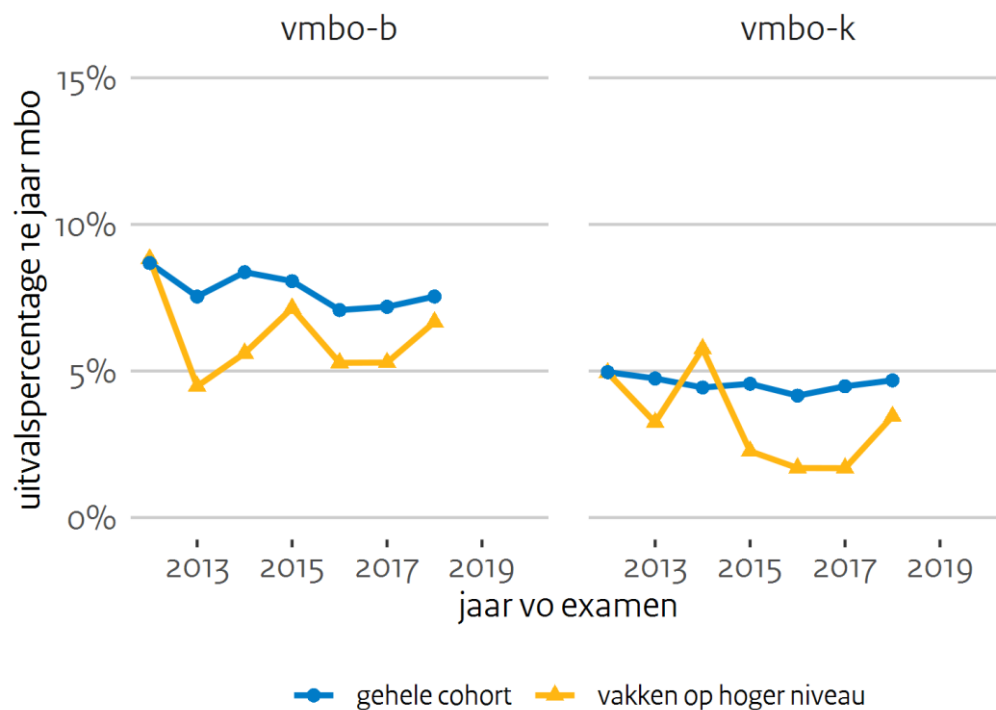
Uitval uit de vervolgopleiding na één jaar voor leerlingen met vakken op hoger niveau

mbo vervolgopleiding

In Figuur 7 staat het uitvalspercentage na één jaar in het mbo voor de vmbo-b- en vmbo-k-examengroepen. Over de hele linie is te zien dat het uitvalspercentage van de maatwerkgroep lager is dan van het gehele leerlingencohort.

Figuur 7

Uitvalspercentage na één jaar in het mbo in 2012-2020, voor de vmbo-b- en vmbo-k-leerlingen met vakken op hoger niveau

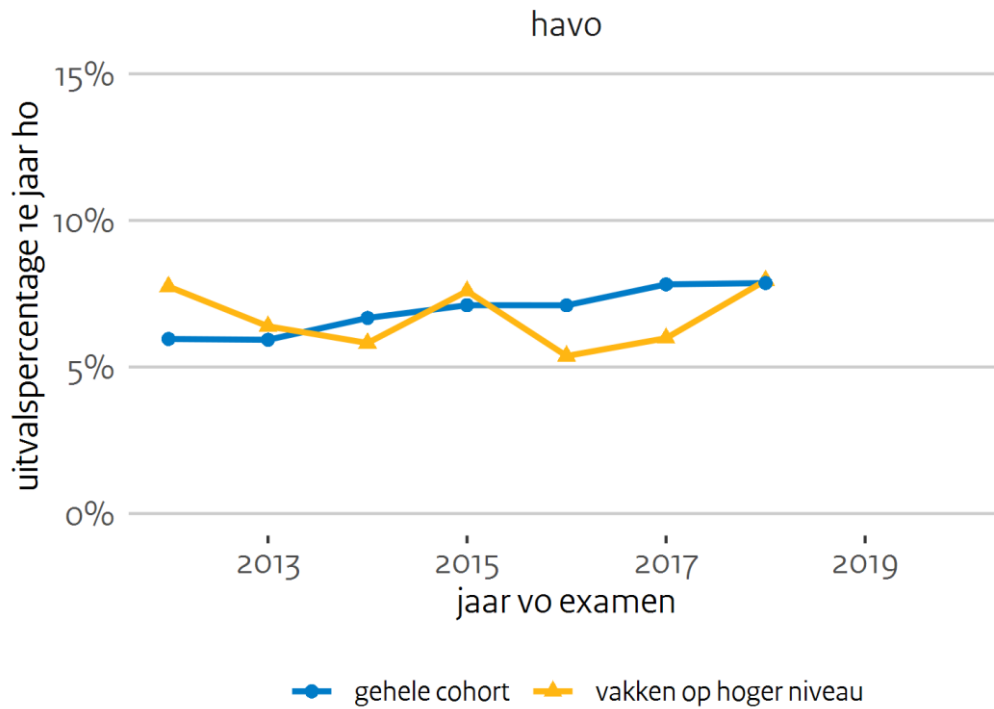

ho vervolgopleiding

In Figuur 8 staat het uitvalspercentage na één jaar in het ho voor de havo-examengroep. Door de jaren heen ontstaat een wisselend beeld, in 2012 en 2013 is het uitvalspercentage van de maatwerkgroep hoger en in 2016 en 2017 lager.

Figuur 8

Uitvalspercentage na één jaar in het ho in 2012-2020, voor de havo-leerlingen met vakken op hoger niveau

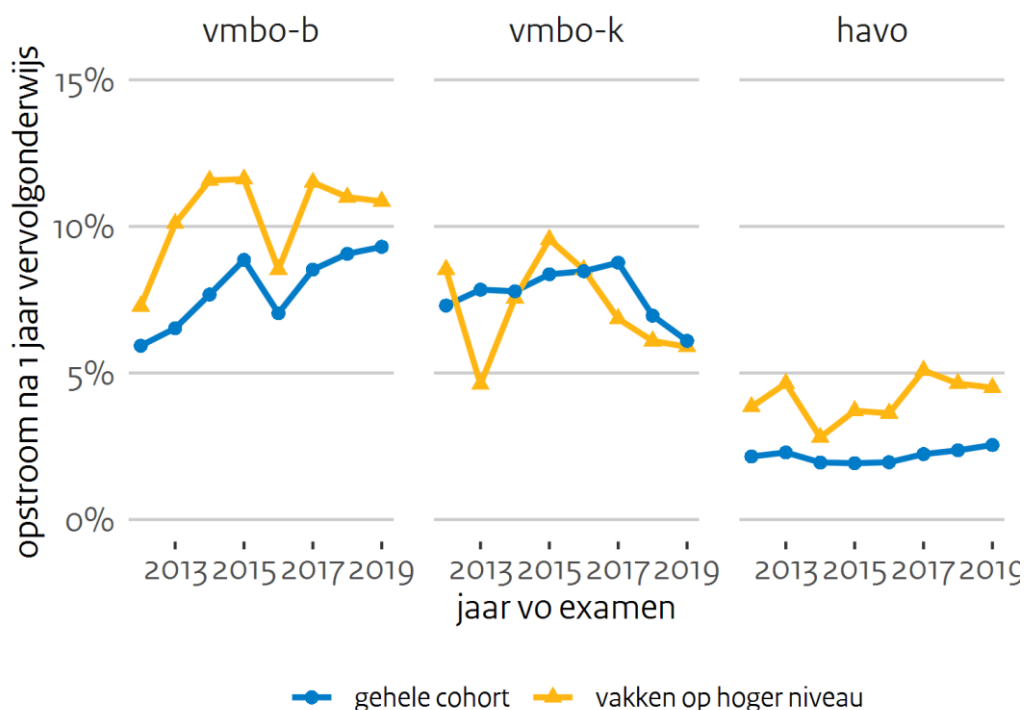

Opstroom in het vervolgonderwijs na één jaar voor leerlingen met vakken op hoger niveau

Met opstroom na één jaar wordt een leerling bedoeld die in het jaar volgend op het vo-examen naar het mbo of ho is doorgestroomd en nog een jaar later is doorgestroomd naar een niveau hoger in het vervolgonderwijs (bijvoorbeeld van mbo niveau 3 naar niveau 4 of van hbo naar wo). In Figuur 9 is het opstroompercentage in het vervolgonderwijs na één jaar getoond. Van de vmbo-b- en havo-leerlingen is duidelijk zichtbaar dat de maatwerkgroepen vaker na één jaar doorstromen naar vervolgonderwijs op een hoger niveau. Bij de vmbo-k-leerlingen is er een wisselend beeld door de jaren heen.

Figuur 9

Opstroompercentage na één jaar in het mbo/ho in 2012-2020, voor de leerlingen met vakken op hoger niveau

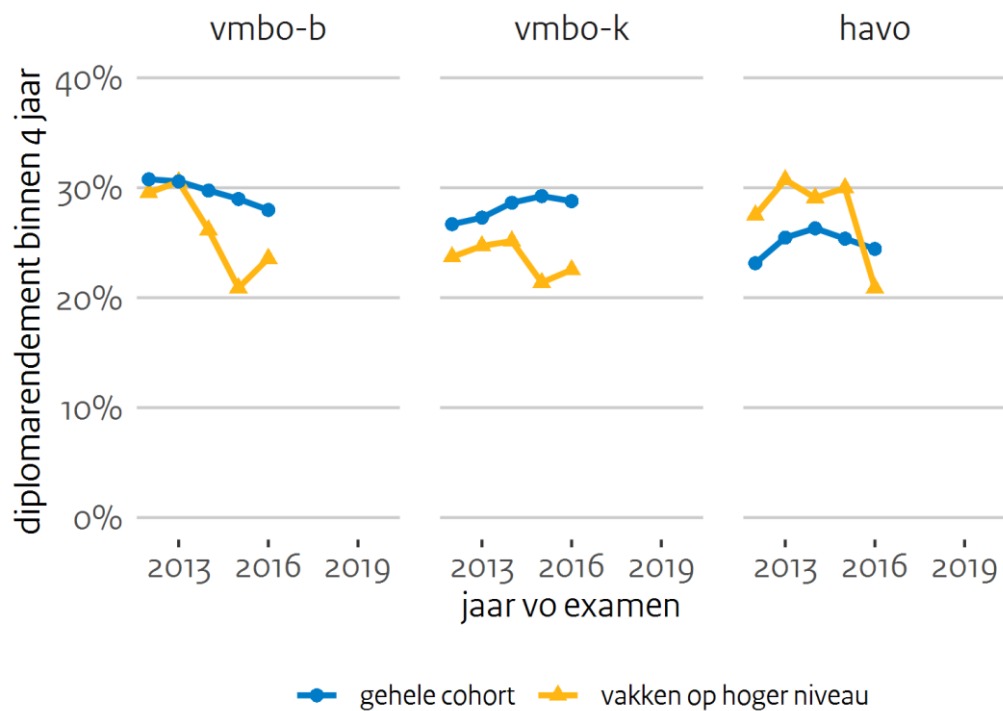

Diploma rendement na 4 jaar voor maatwerkgroep vakken op hoger niveau

In Figuur 10 is het diplomarendement in het vervolgonderwijs (mbo/ho) na 4 jaar weergegeven voor de 3 onderwijssoorten. Met diplomarendement wordt het aandeel van de leerlingen bedoeld dat na maximaal 4 jaar een diploma in het vervolgonderwijs heeft behaald. Opvallend is daarbij dat de maatwerkgroep havoleerlingen een hoger diplomarendement heeft dan het gehele leerlingcohort, terwijl de maatwerkgroep vmbo-b- en vmbo-k-leerlingen juist een lager diplomarendement hebben. Voor de vmbo-b-leerlingen kan dit lagere diplomarendement mogelijk deels verklaard worden doordat meer leerlingen met een maatwerkdiploma eerst doorstromen binnen het voortgezet onderwijs en later ook meer geneigd zijn om op te stromen. Deze leerlingen hebben daarmee meer tijd nodig om een diploma te halen, maar halen dat mogelijk wel op een hoger niveau.

Figuur 10

Diplomarendement na 4 jaar in het vervolgonderwijs in 2012-2016, voor de maatwerkgroep vakken op hoger niveau

Conclusie

In voorgaand hoofdstuk zijn verschillende indicatoren voor vervolgsucces weergegeven voor leerlingen die op vmbo-b, vmbo-k en havo niveau hun diploma hebben behaald, al dan niet met een maatwerkdiploma waarbij één of meerdere vakken op een hoger niveau is behaald.

De leerlingen met een maatwerkdiploma vmbo-b lijken in het vervolgonderwijs beter te presteren dan het gehele leerlingencohort vmbo-b. Deze groep maatwerklerlingen stroomt vaker op naar vervolgonderwijs in het vo, de uitval in het mbo na één jaar is lager en de opstroom na één jaar onderwijs in het mbo (naar een hoger niveau) vindt vaker plaats dan bij het gehele leerlingencohort. Het diplomarendement na maximaal 4 jaar ligt lager, maar dit kan mogelijk verklaard worden door meer doorstroom binnen het vo en opstroom in het vervolgonderwijs. Daardoor is er minder tijd overgebleven om binnen 4 jaar een diploma in het mbo te halen. Hier kunnen we in vervolgonderzoek eventueel meer aandacht aan besteden.

Voor de leerlingen met een maatwerkdiploma vmbo-k is het vervolgsucces ten opzichte van de totale vmbo-k groep minder duidelijk wanneer wordt vergeleken met het gehele leerlingencohort vmbo-k. Deze groep maatwerklerlingen verschilt niet in opstroom naar vervolgonderwijs in het vo, de uitval in het mbo na één jaar is wel lager maar de opstroom na één jaar onderwijs in het mbo (naar een hoger niveau) vindt niet vaker plaats dan bij het gehele leerlingencohort. Het diplomarendement na maximaal 4 jaar ligt lager.

De leerlingen met een maatwerkdiploma havo lijken in het vervolgonderwijs beter te presteren dan het gehele leerlingencohort havo. Deze groep maatwerklerlingen stroomt (vanaf 2016) vaker op naar vervolgonderwijs in het vo, de uitval in het ho na één jaar is iets lager en de opstroom na één jaar onderwijs in het ho (naar een hoger niveau) vindt vaker plaats dan bij het gehele leerlingencohort. Ook het diplomarendement na maximaal 4 jaar ligt hoger.

Kort samengevat presteren de leerlingen met een maatwerkdiploma vmbo-b en havo beter in het vervolgonderwijs dan het gehele leerlingencohort; de leerlingen met een maatwerkdiploma-k presteren ongeveer hetzelfde als het gehele leerlingencohort.

Dit is een uitgave van:

Informatieproducten
Dienst Uitvoering Onderwijs

Publicatie-nr. 6108-001